„ЗАСТАВА“ излази трипут недељом средом, петком и недељом.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 12 фор.
на пола године . . . . . 6 „
на четврт године . . . . . 3 „
на један месец дана . . . . . 1 „

за Србију:
(у сребру)
на годину 120 гроша, на пола године 60 гроша, а на четврт године 30 гроша чар.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по количини врста листа места које заузимају из оваких ситних петит слова, и за сваку врсту плаћа се увек по 6 новчића, а за жиг сваки пут башка по 30 новч.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи administрацији „Заставе“ у Новом Саду, у кући под бројем 11 и 12 у дунавској улици.

Рукописи не враћају се натраг.

БРОЈ 148. У НОВОМ САДУ, У ПЕТАК 15. ДЕЦЕМБРА 1872. ГОДИНА VII.

„КОПЉЕ И ШТИТ“.

До данас се није ништа догодило, што би нам дало повода помислити, да је „П. Лојд“ изменуо свој досадањи одношај према влади, да престао бити кад тумач њени мисли и претеча, навештач њени жеља и намера. Промена личности у председништву владе није повукла за собом никаквог начелног значаја по одношај деакове странке према влади, да би речени лист као лист те странке свој досадањи одношај морао или могао изменути; карактер пак тога листа и одвише ујамчава претпоставку, да се он нерадо уклања са прага властнички врата, или да се нерадо даје употребити за трубу владајући кругова. Ми дакле с пуним правом можемо тај лист и даље сматрати као рог владајући кругова, и у овом случају, који нас принуђава да се на овом месту с њиме забавимо, можемо га у толико више сматрати као тумача или наговештача владини мисли и намера, што опажамо на њему таку појаву, која није његова природна, досадања, да не рекнемо индивудуална, него која изгледа по свему, да је баш у свези са назорима новог министра-председника. Ми држимо дакле, да у назорима израженим у бр. 296. „П Лојда“, можемо сматрати назоре кабинета Славијевог, — а не „Пест. Лојд.“ — и за то ћемо се около истих мало забавити.

„П. Лојд.“ у споменутом броју своме говори о краљевском комесарству у нашим крајевима, — како он вели — тим поводом: „што је ствар добила неки вид, као да ће се заиста скоро догодити измена у краљевском комесарству“, — те том приликом уз многа подметања нашем народу, уз многа извртања стварни познати чињеница — од којих ћемо по гдешто у течају овог чланка споменути — казује нам историју овога комесарства у нас, која је сама по духу тога листа претстављена на уштрб свакој истини. Али што је главно. и што је управо и прва намера његова, то је: да он осуђује Мајтењијево комесарство, као што се свако може уверити из овога, што ћемо овде из истог листа саопштити.

„П. Лојд“, вели: „По богу, не може се желити, да се изузетно стање у једном делу земље, да се влада краљ. комесарства овековечи, и ми би заиста морали очајавати о консолидовању, учвршћењу наши народни одношаја, кад би употреба „уставни сретства“ од таког значаја постало правилом. Са голом енергијом, и само са једином том, може се на сваки начин дотле доспети, да се деструктивне, разоравајуће тежње за неко време са површине потисну, али никад не ће поћи за руком, да се становништво задобије за потпуну одност конституционалисму, уставности. Па ипак тек ово последње може и сме бити наша тежња и наша циљ!

И тешко да се варамо, ако узмемо, да министарство Славијево схваћа у таком смислу мисију краљевског комесарства, и по свој прилици да је само — својевољна заблуда, кад се садањем министру-председнику са извесне стране подмеће, као да он хоће и уместо досадање „енергије“ да стави неуместну благост. До оне висине државничког погледа, који ће, ако све штранге попуцају, ђавола сатаном терати, умеће се најпосле за цело и господ. Слави узвисити; али с тим још није ништа постигнуто. Ваља имати пред очима, да се можемо утврђењу нашег стања само онда надати, кад устав своје благодети на све делове земље подједнако распрострe, и кад државна мисао проструји кроз становништво у целини његовој. Што будемо више земљишта одузели агитацији, а за деловање уставне идеје, то ће се више учвршћавати основа наше државне екзистенције; голим пак ратовањем против агитације, не ћемо ништа освојити, ако барабар уз законитy строгост не буде ишла и тежња за измирењем. И тамо, где је неизбежно употребљење државне моћи, и тамо не сме коректива на себи носити тип индивидуалне, личне самоволе, ако неће да произведе одвратност и у оним крајевима, у којима су почеле ницати мирољубне тежње. Заиста, да богме да не ће министар-председник желити, да пред очима краљ. комесара агитација рије као што је и дотле; али исто тако не може имати намеру, да у српским пределима успостави владу самоволе, која би најпосле све мирољубиве појаве угушити морала. Борба мора водити миру, не пак рађати непрегледне заплете, и кр. комесар, који се овој високој задаћи ода, тешко да може гајити тако частољубље, да служи просто за страшило. Делателност те врсте може бити да је било добро, кад је требало разбојништву крај учинити; политична мисија, потребује друга дела, закон, за све једнако важећи закон мора овде служити и за копље и за штит; он даје влади у руке оружје, да сваки нападај на животне интересе угарске државе побија, али он (закон) мора и сваком грађанину ове земље јемство дати, да нико, док се не огреши о исти, ни кроз кога не сме бити узнемирен или спречен у пуном уживању своје слободе и конституцијоналног права.“ —

Тако „П. Лојд.“

Пошто ми како рекосмо у почетку, имамо довољно узрока сматрати у изложеним „Лојдовим“ речима, назоре саме данашње владе, то констатујемо са овим: да је и сама влада мађарска увидила, да је Мајтењија прекорачио и крајње границе, до који се може ићи кад се неко ма под каквим видом гони, да је постао, како „Лојд“ вели: страшило!

Ми смо до душе показали, колико се плашимо од тог као и сваког другог „страшила,“ које чворцима може бити „страшно“ људма пак, једва ако је — смешно.

Што је за нас главно, и добит за народ, то је та околност, да су у влади почели увиђати, да се са оваким „уставним сретствима,“ неда изићи на крај са нашим народом. Колико то може служити на част увиђавности владиној, или министра-председника, толико је двојином, и искључиво заслуга народа самог, који је својим држањем отворио пута овакој увиђавности владе. Заиста не помаже „енергија,“ како „Лојд“ сам примећава, тај исти „Лојд“ који је пре десет недеља „енергију“ као једино сретство које помоћи мора, у звезде ковао, а сад је као горку пилулу, завијену у омаловажење Лоњајевог државничког талента, овоме с подсмехом враћа.

Комесарство Мајтењијево заиста је „носило на себи тип индивидуалне самоволе,“ и ми и ако немамо узрока захваљивати се што опажамо, да влада увиђа ту истину и показује вољу, да то зло отклони, ипак морамо признати, да је схватила своју дужност, која јој налаже одржати закон на оној висини који му пристоји, и која ће прибавити, вредност оним речма, које веле: да закон мора бити једнак за све. Ми нисмо никад друго ни тражили на пољу просветно-народне автономије, но да „закон буде једнако важан за све“, и ни речи против тога не би рекли, да га влада употребљава „за копље и штит,“ јер и ми то захтевамо за себе, па већ и због тога, не би били против, да се и она с њиме тако служи. Али и опет понављавамо: закон, и то са свим његовим последицама нека влада над нама, а не воља појединих власника, пак се влада не ће имати против чега тужити с те стране.

Ми на просветно-народном пољу нисмо тражили ништа друго, до то, да влада респектује IX. зак. члан. од год. 1868, и да се оживотворењу органични законски определења, која отуд истичу напут не стаје. То је цео спор између нашег народа и владе био, и ако ова влада заиста исповеда пуно поштовање закона, она се може за кратко време уверити, да ће досадањег „камена спотицања“ на томе пољу нестати. Ту комесарства не могу ништа ама под богом ништа учинити, — како се из искуства види — ма она у каквом облику и у каквим границама постојала; умирити се пак могу духови, ако влада уклони све сметње с пута — које је сама поставила — да народ може прићи своме послу, који је одложен одгађањем, а прекинут распустом предпрошлог просветно-народног сабора.

Ми рекосмо да налазимо са свим у реду да влада употреби закон „за штит и копље“, но по што она даје чути, да „закон важи за све подједнако у овој земљи,“ то и ми узимамо с правом исти и себи „за штит и и копље,“ и заклањаћемо првим, а војевати последњим за своје право, по што нема тог изнимног закона за народ српски, који би га искључити могао, да не ужива, благодети споменутог IX. чл. зем. основног закона, као што то браћа Романи, и друге конфесије већ уживају. Ми смо и до сад пак ћемо и од сад служити се тим оружјем, а не треба ваљда ни да казујемо, да би нашем народу за цело мило било, кад не би морао лаћати се једног или другог. Ми нисмо створили ову и оваку ситуацију, која сваком честитом Мађару мора бити немила, као и нама, него ју је изазвала и створила обестна политика Лоњајева, који мисли да се даје народима управљати као с бирошима‘ или по рецепту његовог предходника са зобљу у једној, бичем у другој руци. Према нама показала се та политика исто тако ништава као и безобразна. Наш народ нити се лакоми на „зоб“ нити се поплашио „бича!“ Ко се већ до сад није о овоме уверити могао, тај нема четврте даске у глави.

На сваки начин да ми не ћемо овде световати влади, шта јој ваља радити. То нам не пада ни на крај памети, јер знамо да нисмо у редовима оних, који се уму или хоће да додворе, те би нам с тога речи отишле у ветар. А друго, није то ни потребно, јер влада ако заиста има увиђавности — како се чини — и ако има у себи јавног морала и искру, знаће шта јој ваља чинити, по што видимо даје прилично схватила замашај ове ситуације. Она ће моћи пресудити, колико болује тело државно од оваког стања, а лек јој и тако стоји на длану. Али и опет понављамо: лек није у комесарству и комесару, ма какво оно — било, него у томе: да влада према нашем народу потпуно респектује устав. Тим ће начином и путем „прострујати уставност кроз становништво у његовој целини“ — како „Лојд“ изволева рећи, премда му ми од своје стране кажемо: да би угарска постидила најуставнију монархију светску, Енглеску, у „уставности,“ кад би исту свако респектовао толико, свако био њоме проникнут, као наш народ што је. Ми „П. Лојду“ можемо доказати ово што рекосмо, а он нама и никоме нигда не ће моћи доказати, да смо непријатељи устава и уставности, што нам по својој денунцијантској навици сваком, па и овом приликом подмеће.

Али морамо и то додати, да поље просветно-народне автономије није оно земљиште, на коме се може политичан капитал стварати, нити на основу истог а по цену „уступака“ ваљда — створити политична странка, нашто нам циља оно

ПОДЛИСТАК.

†

МИХАИЛО РАШКОВИЋ.

Имамо да забележимо један тужан губитак на пољу науке, губитак тиме осетнији, што нас је стао једнога врснога радника на оној грани природне науке, која је за сад у нас најслабија — на аналитичној хемији.

Дуго време је Михаило Рашковић био у кнежевини Србији *један једини* хемичар по струци, онакав, као што га иште толике гране државне управе. Јер код свега личног поштовања нашег према пок. Паји Илијћу не можемо да га уврстимо у аналитичаре, и ако је он по „званичној дужности“ вршио „државне“ хемијске испите у администрацији и у суду, то је — знамо из очигледног уверења — тиме испитима оскудевала она поузданост и рутина, која карактерише стручна радника на анализи. Али у част покојникову, који је пре неколико година умрио не оставив за собом никаква трага — морамо признати, да ако није био државни „хемичар“ у оном смислу, како се то схвата на другим местима ван Србије, то је био вешт фармаколог и као такав чинио је држави големе услуге тиме, што је бдио да у свима лекарницама кнежевине буду препарати апотекарски добри и у прописаном броју и реду, и што је својим стручним искуством припомогао да Србија добије своју фармакопеју.

Другачије стајаше стајаше с пок. Мих. Рашковићем! То беше радник у својој струци; онај који у радионици засуче рукаве, да крај огњишта испитује вредност руде с мером у руци, а који у предаваоници слаже апарате да опитима растумачи својој публици хемијске законе, да их уведе у царство ексатног испита и дедуктивне науке. Колико је Рашковић успео у томе, сведоче толики писмени састави хемијског садржаја, што му слушаоци повремено даваше. Многи од отих радника данас су вредни државници у Србији и ваљда су од тада па до сад имали прилике да осете, како силно могу просте хемијске формуле да разбистре у човешкој души реалне мисли о друштвеном и државном животу. Ја се томе не би чудио, јер и сâм сам имао прилике да осетим, па и да се уверим, колико то осећају они, што данас у списима анализу ону огромну смесу органских радикала, што се зове друштво; али томе се чудим што се од отих, који данас беру плодове задовољства, да могу бистрим погледом пратити законе друштвеног и државног развића, ни један не сети онога, који је за толико година омладини српској скромно али поуздано показивао ставу, која води томе задовољству.

Тако ћемо дакле ми, који нисмо били ђаци вредного Рашковића, нити имамо према њему обвезности до те једне, коју мора да има сваки Србин према ономе, који својим радом знанствено узвисује свој народ, посветити његовој успомени ово и еколико редака, да научи наш читалачки свет по смрти поштовати једно име, које је за живота у непрекидном раду, ћутећи и прегоревајући, користело народу српском на оној страни, поучавајући његове синове и извршавајући све потребе по струци хемијској, које може имати једна држава.

Михаило Рашковић рођен је у Панчеву, где му отац тада беше авдитор. Науке је техничке слушао у Бечу а рударске у Шемници, где је се изучио анорганској анализи а нарочито металургији. По свршетку своје науке имађаше зарад великих познанства у Бечу више отворених места, али он се склони да дође за учитеља хемије у Београд, где је на једноме месту стајао до смрти.

У оно доба, кад је Рашковић дошао у Србију обављаху се сви хемијски испити, које изискиваше администрација државна, у страним земљама, а кад је ваљало што код куће потражити и испитивати, дозивани су странци, као Хердер и други за скупе новце, да траже руде или као што шћаше пок. кнез Милош соли. Рашковића предусретоше за то тадањи државници српски с оном сумњом, с којом се ваздa предусрета рођени Србин — да не уме т. ј. вршити свој посао тако вешто као странац ван Србије. Али за мало кад се уверише да је та сумња неоснована, пређе скоро сав хемијски рад што се тицаше Србије, у Рашковићеве руке. Ако је у земљи почео циркулирати нов металан новац, министар финанцсје пита Рашковића: која му је вредност; ако се појавила сумња да је новац лажан, министар правде пита: је ли добар или лажан; ако се у земљи нађе нова руда, опет министар финансије пита: какви и колико чисти метала има у њојзи; ако се породи сумња, да је когод отрован, Рашковић ваља да реши министру правде: је ли и чиме; ако је држава намерна да купи за крагујевачку ливницу разни метала, Рашковић ваља најпре да каже: је ли чист и ако није, шта има смешана с њиме; ако се у земљи појавила каква минерална вода, Рашковић мора да реши министру унутрашњих дела: каква је и за што добра; — у кратко: Рашковић беше радник, беше ручни хемичар свију министара српских, и осим тога професор чисте и техничке хемије у великој школи. Ко иоле зна, шта ваља хемичару знања и времена, да реши једно које му драго од ових наведених или сличних питања, тај ће појмити, каквог је рада вршио Рашковић за пуних осамнајест година. У Србији је слабо ко знао за тај рад осим оних, који га налагаху, али толико више пазили су на њ они с поља, којих се тицаше, и кад је румуњска влада почела да шаље Рашковићу своје предмете на испит, за то што му беше рад и јефтинији и савестнији, забрани му таџања влада званично, да врши туђе послове, за то што има доста домаћих —

Осем тога големе су заслуге Рашковићеве на научном пољу и с тога, што је аналисао непознате минерале, које је проф. Панчић на свом путу кроз Србију налазио. Где год је у минералогији Панчићевој означена хемијска формула домаћих минерала која се не налази у Науману, ту је јамачно стекао

место у „П. Лојду,“ где спомиње „политичку мисију“ која „потребује друга дела.“ Тога нити може, нити сме бити, и ми ћемо се за случај таког покушаја и даље — ма и другим но досадањим начином — умети бранити под „штитом“ закона, као што би се и влада послужила и њиме и „копљем“ против нас, кад би ми хтели прекорачити границу те основе у политичкој цељи и намери. Ако се дакле хоће поштено и по „закону“, онда је пут и начин сабор, а не — комесар!

Ми ћемо видити дал заиста из наведени редака „П. Лојдови“ провирују назори владини, и дочекаћемо да и на делу видимо њене намере. Дотле можемо причекати, јер ми можемо и лакше и дуже чекати, но што то неки мисле и желе. Али и за сад можемо толико казати: да се полутанским мерама исто тако неће постићи у нашем народу а према или боље против њега ништа, како се није могло ни „енергијом,“ и за цело је у интересу и владе и Угарске речено, ако опоменемо на то, да је време врло драгоцена ствар у опште, али за угарску нарочито, и да је врло опасно расипати га у узалудним експериментима.

А сад још две три самом „П. Лојду.“

Навикли смо се од тог листа слушати свашта, само не истине. Овом приликом пак опет се сам превасио у — неистиности, да кажемо другу и сличне речи које је заслужио. У почетку чланка ког смо овде делимице навели, спомиње, како је Лоњаји отпочео своју владу „великом акцијом изравнања,“ те вели на једном месту да је „Србима на тањиру, печене шеве (он вели: голубиће) „изравнања“ пружио,“ али ови не само да нису хтели никакве транзакције, него су тако „срамно благодарили на дару школског штатута и сазиву конгреса“, да му је мучно кад и помисли да о томе говори.

Ово је — преко јего! Сав свет зна, да нити је било нити је према стању ствари могло бити и разговора, а камо ли „покушаја“ каквог „изравнања“ са Србима. Нити је народ српски Лоњаја, ни Лоњаји Србе тражио, нити могао тражити за „изравнање“. Тек ваљда се не може узети зимушња конференција Анђелићева са Лоњајем у Будиму за покушај „изравнања“ са Србима. Гргетешки архимандрит био је прост слуга Лоњајев, а између слуге и господара може бити „изравнања“ само кад се заваде, па сваки своје тражећи најпосле дођу до погодбе, иначе слуга служи како господар заповеда. А и све да није тај одношај био међу том двојицом, опет није могло бити према стању ствари никаква разговора о „изравнању“, а и без тога лега, јер „Срби“ који су с тим архимандритом били код Лоњаја, нису имали никаква мандата, ни према своме положају и одношају према народу ни права, — и мимо мандата — да се у име народа и за њега, сигурају „изравнања.“

„П. Лојд“ ил је луд или пуст — кад може тако истини у очи пљувати.

Што се тиче „срамне благодарности Срба на дару школског штатута и сазиву конгреса“ ту је „П, Л.“ заслужио да га другчије убришемо. Но за сад му одбијамо на урођени му безобразлук. Каква „благодарност“, и на чему? Зар је за нас „дар“, милост, ако се према нама земаљски закон врши? Од куд је наш школски штатут „дар“ и чији? И зар да ми „благодаримо“ ако се конгрес сазива, како закон налаже? Или ваљда да благодаримо што се с конгресима нашим на супрот сваком закону, из неоправдани разлога тера играчка?

„П. Лојд“ ваља и то да зна, да смо ми и и пре тога имали „школски закон“ који је конгрес године 1865. донео, и који је г. 1868. од круне потврђен, и да нов закон није друго него „поправљено издање“ пређашњега; да овај није потврђен; наше би школе и по пређашњем напредовале; није нам дакле тога закона потврђење тако журно било, као што сабор и обштине нису ни журиле потврду тога закона, него нарочито потврђење они закључења, која се односе на наше црквено-народно устројство и на управу и контролу црквено-народни добара. Ми дакле не можемо никако потврђење школског закона сматрати за дар, а још мање за мит да због тога пристанемо на то, да у погледу јавног црквено-народног права нашег у погледу управе и употребе добара буде како је којој влади и нашој црквено-калуђерској реакцији по вољи.

Само је том у „П. Лојду“ оличеном безобразлуку својствено оваке глупости износити на свет као и лажи: да су се заступници државне власти упуштали у преговоре и погодбу са „кликом, која пориче државну мисао,“ где „Лојд“ мисли нас. Безобразна је то лаж, као што сам „Лојд“ себи пљује на образ називајући нас „кликом“ двадесет реди ниже, у истом ступцу свог чланка, где пред тим признаје: да је сав народ на оном истом становишту, на коме и ми стојимо.

Но нећемо се даље бавити са том отрцаном опирачом, која се зове „П. Лојд“. За нас је довољно уверење да смо чисти од свега што нам он подмеће, и што смо доживили да је морао сам признати и исповедити, да досадања политика владајуће стране према нама, није донела, нити има изгледа даће донети, повољне резултате. Ми се с наше стране немамо на што тужити у том погледу, народ ће пак сад још боље моћи увидити, како му се и у будуће држати ваља. За сад је ова појава, повољан знак.

Влади пак и опет велимо: комесарство неће моћи изменути у ситуацији ништа, и залуд ће се само време арчити на експериментисање, које ће само дубљи јаз непријатељства копати, што ће тешко бити у интересу и „државне мисли“. —н.—

У НОВОМЕ САДУ 9. дец.

Изненадна колебања, која се у овом часу у унутрашњем државничком строју младе немачке царевине опажати могу, од велике су политичке важности, а скоро и од подједнако важних општих интереса. Сасвим лако, сасвим у тишини изсише онај горостасни војнички дух, малаксава она војена снага губе се силне победоносне течевине, што но их искићени ратни барјаци пруски по целом свету разнашаху Задржавање кнеза Бисмарка у Варзину, тешка криза која увођењем новог земаљског закона о уређењу окружија напрасно наступи, засебна претећа министарска криза нарочно наступивши непријатни одношаји између министра-председника и државног канцелара, отступ министра-председника и друге ствари, довољно доказују, да и Пруској прети данас опасност унутрашњег преображаја, увођење новог стања. По јавном мишлењу, које је већ о тим стварима увелико овладало, рекли би, да је наједанпут нека дубока политичка противност свим стихијама у Пруској овладала. Противност се та нарочно између старо и ново Пруса — између оконрелих и мало слободоумних конзервативаца опажати може. Стари Пруси жале и прежале стару форму владавине, стари ред унутрашњег склопа државног, стару краљевину Пруску — Нови слободоумни Пруси забацују ту прошлост мале узане краљевине и оће силом да рашире те уске границе до велике уједињене немачке царевине — Пруске. Стари се конзервативни Пруси противе и том, да се нова царевина Пруска — немачком царевином називље. — И по том дакле судећи можемо потпуну веру и овом берлинском брзојаву „Н. сл. Пресе“ поклонити, у коме се вели, да је у часу врло неразговетно стање у унутрашњим махинацајама државним у Пруској; сад отступа министар рата *Роон*, сад опет оставку своју натраг повлачи; у часу пак одлази, завадивши се са Бисмарком и министар *Шенхов*, а министар-председник, који већ једанпут због Бисмарка отступити шћаше, коначно сад отступа. Бисмарк се сам пак тешко решава: оћели или неће искључну управу министарства на себе узети. Неке немачке новине коначно потврдише, да Бисмарк оће због најновијих наступивших незгода сасвим од државничкога рада да отступи.

У Галицији се, као што у допису једном у „Вандереру“ од 8. о. м. читамо, стање ствари у најновије доба сасвим променуло. Ја не ћу, вели дописник у истом листу, тврдити, да је федералистичка пиртија пољсна већ скоро показала, али се пореди неда, да иста све више снаге прибавља и да из дана у дан јача, и да се очевидно за напуштање политике саборске већине у галичком државном већу спрема. Као што је познато, досад су биле две странке, које различним путевима једној истој цели тежише. Једна од те две странке, тако звана пољска странка под предвођењем др. Зјемијалковског иде са гог становишта, да је Галиција део Пољске и да се као така само с Пољском својевољно сјединити може, и према томе је се ни најмање конститујисање Аустрије и осталих Аустрији припадајућих делова не тиче. Задаћа је Пољака у Аустрији , да се призрења на остале земље и покрајине Аустрије бар у толикој мери извојују, у коликој би то и Пољсла своју самосталност и своје слободно кретање и напредовање желела, Пољска као цела могла би се с Аустријом кон федеровати а Галиција засебно не, јер је она тек један одломак од Пољске. Пољска као така само се може одржати. То су главне полуге, на којима се политика те странке досада и у земљи, и у сабору, и у делегацијата државно већа базираше. Због тог програма зјемијалковског коме се посље и господа Грохолски и Зибникијевић прудружише пропали су сви покушаји, да се Пољаци са државоправном опозрцијом чешком или са ма којом другом у Цизлитави у сукоб доведу, а шта више још и сви покушаји, да се Пољаци у федералистички табор увуку, Ја морам још, вели даље дописник приметити, да се сваки покушај у изравнању са Чесима још тим већма отешчује, што Чеси јавно своје симпатије спрам Русије очитују, и што уставоверци и Мађари, у чију помоћ ова странка рачунаше, Пољацима много чега обећаше, шта од тога испунише као оно у стварима званичног и наставног језика. — Друга пак федералистичка странка под предвођењем др. Смолке, која све до кратког времена тако слаба беше тврди, да се автономија Галиције и народна права Пољске само тако извојевати могу ако се Пољаци са државоправном опозицијом осталих земаља сједине и сложеним силама око конституционалног преустројства Аустрије у федералистичком смислу радити отпочну. Као што рекосмо, та је странка пре кратког времена врло слаба била, јер поред мало броја приврженика и врло мали и несаразмеран број заступајућих је журнала имаде. У последње време пак, нарочно посље победе Немаца у Француској, посље берлинског састанка, поглавито пак посље обнародованих наредаба од стране берлиске владе због пољске народности и католичке цркве у Поз'ну и најпосље од времена владиног изнесеног предлога о изборној реформи много се што шта код нас изменуло. Па и ако за народном заставом, коју *Чарториски и Качала* у земаљском сабору развише само 28 бораца пођоше, па и ако говор *Качалина* у сабору, који све Словене на општи савез за обрану против западне германштине позиваше, у почетку слаба одзива нађе, то је опет посљедицом том тај програм сваким даном све више и више приврженика у земљи добијао. Читајте само знатније пољске листове као: *„Газету Народову“*, *„Пољски Час“*, *„Крај“* па и сам *„Дојеник пољски,“* па ће те увидети да ти сви листовм без изнимке и без разлике решителности и жестине вичу на данашње окореле уставоверце, на њихово државно веће и на њихово најновије чедо *„изборну реформу,“* велећи делегацијама државног већа, да ове одма, како се пројект о посредним изборима у кућу донесе, државно веће оставе, и да министарсво у једном на самог цара управљеном листу туже, да је исто причинило, те се је устав порушио, и да се због тога одма вТступити мора. Сигурно да је већина на странци федералистичкој у земљи, и сад све зависи од стања расправа у Бечу. Ако се расправља између Ласера и Унгера с једне стране и између Грохолских, Водзике и Зибликијевића с друге стране прекину, то је онда победа програма Чарториски-Качалина и Смолкина сигурна.

И у Краљској као да словенски журнали истим тоном против садањега стања ствари, нарочно пак против сад окупљеног државног већа и против најновије *изборне реформе* вичу. *„Словенски народ“* као орган народне краљске саборске већине вели: Како ми Словени према посредним изборима стојимо, означили смо већ одавна; т. ј. да посредни избори сами по себи несу за нас ни најмање шкодљиви. Почем нас у разним крајевама има, и свагде нас Немци тероришу и мајоризују. Немац нас гази и тероришe у Корушкој, а Талијанац у Истри. Посредним изборима ми би за цело више пославика на држ. већу имали. Но ми смо опет против тих посредних избора, и ту нам је узрок наше осведочење, да ти посредни избори мајоришу свакако словенску стихију у монархији.

У Петрограду се разносе свакојаки гласови о *Нечајеву*, који је још једнако у граду затворен; ти гласови оснивају се на познатој чињеници, да заточеник само српски говори и тврди, да никаквог другог језика и не зна. Као што „Нац. Цајт.“ отуда пишу, већи део публике збиља се сумња о идентитету са Нечајевим, и у том је уверењу, да је заточеник збиља какав прави Србин, који се у Швајцарској именом Нечајева послужио, да би за се спољног угледа стекао и тако што лакше своје личне користи постигао. Неки мисле, да влада сама тражи ту ствар да забашуци и да питање о идентитету истакне, како би можда ослобођењем заточника извукла из неприлике циришку кантонску владу, у коју је руска влада увукла, наговоривши је, да јој Нечајева изда. При јавној расправи зацело ће се суочењем показати, да ли је заточеник збиља Нечајов или не, јер је само један део осуђених сукриваца Нечајевових у источну Сибирију одаслан, а остали се лако ради преслушања и суочења добавити могу.

„СРБСКА ПОЛИТИКА“.

Под овим насловом огласио је г. Ђорђе Стратимировић нов српски лист, који би од 1. јануара 1873. изилазити почео. Ми и досад нисмо новим политичним листовима, и односно њиним програмима са критиком, а још мање са полемиком на сусрет изилазили, па не би ни овом, да нас некако изазвао није. Истина, да се у програму каже: да ће лична полемика из тога листа искључена бити, и истина да се и у овом програму нико не именује — но је онај начин полемика, где се ко не именује, али се ипак на њега прстом показује, још опачији, или бар зазорнији, јер противника сзога ставља у процеп: или да се чини невешт, па да нападај без обране прима, чим напоследку даје места сумњи, да је слаб, или крив, или, ако се на таки нападај одзове, да се изложи примени пословице: „коме је чела за клобуком“, и да још на се навуче сумњу, да зађевице тражи, где је у оба случаја мучки нападач у добитку, и још може на противника свог прст пружити, као Фарисеј на Самарјанина.

И ми нисмо пријатељи *личне полемике* и така у нашем листу, нарочито противу други листова без крајне нужде обране није имала места, шта више на *личну полемику* против нас, недостојну на журналистике, ни народа, нисмо се ни осврнали.

Другчије је са стварном полемиком, која се међу странкама не може ни обићи, и без које нема ни претреса, на свестраног осветлења ствари. Но баш ова не сме бити иза бусије, него око на око, осим осталога, и из горенаведени разлога.

Полемику иза бусије која не именује, него наговештава и под копресом предметности често у личност задире, нисмо трпели код „Србобрана“ па не ћемо ни код другог ког листа, који би се у обште јавне дискусије вредан показао.

Речени програм одма почиње са речима: „Ништа није *по народ опасније*, него кад му политичне воће непознавајући они морални и материјални средстава, која су за постижење извесни цели нужна, његову најбољу снагу у *бесплодној борби троше* — снагу која би целисходно, и благовремено употребљена, кадра била народу век благостања створити.“

Како се даље говори о „несмисленом радикализму“, и „крутом конзерватизму“, између који „Српска Политика“ хоће да се провлачи, то се и само каже: који се означују као таки, који „најбољу народну снагу у безплодној борби троше“.

Но је ли борба досад заиста безплодна била? Да не спомињемо разне заводе, који су у овој борби основани, или подкрепљени, или закриљени, да не спомињемо све оне установе, што их је народна странка на саборима створила, и намере, које је у погледу школа и умне школске снаге производила, и производити тежила: није ли то довољни успех борбе од десетак година, да је у народ пробила свест своји народни задатака, да је народ тако рећи уједињен у својим народним тежњама, да је народ постао умно и морално снажан, да издржи онаку безпримерну борбу противу безпримерног насиља у тројној краљевини, и с ове стране Дунава? Није ли у Новоме Саду, Сомбору, кикиндском дистрикту, Панчеву народност српска у јавном муниципском животу земљиште заузела, и одржала? Није ли се у обште при изборима народ српски и за уг. хрв. и српски сабор достојан српског имена показао? Није ли довољно успеха, што је народ на црквено-народном пољу у обштинама и епархијама организован, и што му је судбина црквено-школског живота тако рећи у његове руке стављена?

Али да! Тај организам, ту једнодушност, ту одпорну снагу народа хоће противник да разори, и није доста, што су му они, који се „крутим конзервативцима“ називају, које за гнусну плату, које

вредни Рашковић. Сваку врсту руде у Подрињу у Кучајни и на другим местима испитао је он, на послетку слаху му и приватна друштва нове руде и позиваху га да одреди значај какве жице на лицу места — и на таквом једном путу као што дочусмо — угрува се Рашковић и на последицама испусти своју поштену душу. Каквога је радника у њему изгубила Србија, види се из овога што наведох, а и то сведочи истинитост мојих речи, што од тада изиђе у званичним новинама српским стечај за хемичара зарад државних потреба. Да се ово место иза смрти Илића није морало попунити док је Рашковић био жив, то схвата сваки, који је познавао стручну вредноћу његову, али да Србија после 18 година нема од толиких ђака Рашковићевих „свога сина“, који би био у стању с чашћу да заузме његово место не само у школи него и у техничкој радионици, то је бар мени непојатно, који сам од ово неколико година читао толико вредних хемијских расправа у разним листовима српским. Да богме је хемијски рад тежак и неблагодаран, али — Рашковић је одолевао њему у последње време у целом обиму државне и школске потребе и то је прави узрок, што не могох одолети, а да не упознам читалачки свет наш с њиме и да одужим тиме науци српској дуг, који сам се надао читати од других и тамо где је Рашковић у раду живео и умрьо.

Покојник је преминуо у пуној снази зрелога доба човешкога. Он није оставио за собом породице, али место ње множину пријатеља и поштоватеља, који су за цело у њему оплакали свој и своје земље губитак — што је најглавније, оставио је опширну српску хемију у рукопису, која ће без сумње угледати света, ако се заузму за то пријатељи његови.

Колико поштујемо у Рашковићу стручна научника, толико нам је као човек изнудио у више прилика дубоко поштовање. Ко је њега искрено предусретао, томе је савесно враћао; ко је њега вређао, то је лако заборављао; ко је у њега помоћи тражио, томе је било поможено. У његовој кући скупљаше се сваке недеље и празника мало коло научника и књижевника, и ту је вазда добро расположени домаћин покретао говор о научним питањима или о дневним догађајима, служећи своје госте вазданом добром црном кавом.

У таквој једној прилици бејах с њиме сам, када ми ресумирајући говор о српској журналистици с ове и с оне стране, рече поверљиво: ја ипак мислим да је „Застава“ једини лист српски, који без обзира на свој интерес, брани оно што је право, а напада на оно што је криво.

Па зар ниси имао право поштени Рашковићу? Ето из „Заставе“ која те никад није познавала, али која је вична оценити људе по заслузи, читају данас сви твоји поштоватељи ове ретке, гледају сви твоји пријатељи ову моју пријатељску сузу над твојим гробом, и сви њезини читаоци узвикују ти: Слава успомени твојој! Част поштеном ти имену српском!

Др. Мил. Јов.

за гадни себични интерес на руку ишли, него сад би и лисице хтеле, да у борби двојце месо поједу.

Кад се народ свесно за своја права бори, не троши се снага *безплодно*, нити се ту успех мери педљом неколицине година; није ни борба Мађара, не само она пасивна за десетак година абсолутизма, него ни она од год. 1860. имала пре Садове видљива, „рукопипателна“ успеха, али зато мађарски народ није клонуо у борби, нити је послушао глас они, који су придржавајући се октобарске дипломе, даљу борбу за безплодну држали, него су у борби до поспешног и одсудног часа изтрајали.

Но то и јесте врлина код други народа сталнога карактера, па и код мађарскога, да док борба са трећим траје а нарочито кад криза наступи, слабо се истичу, а још мање примају они, који под видом посредовања само слогу и снагу народа цепају и ломе и противнику посао и победу олакшивају, и обично са штетом народа свој рачун траже, или нађу.

И ми знамо разликовати „постижно“ од „непостижнога,“ или доцније „постижнога“ — али је то давнашња тактика и политика, да они, који и „постижно“, т. ј. правично и могуће неће да даду или уваже, подмећу дотичнима „непостижне“, често и противу-државне или незаконите жеље и тежње само да и прве одбити могу, и кад јим из народа ко повлађује, даје јим морално држање за сикиру грубе силе.

Различно је такође оно „постижно и могуће“ које зависи од милости, добре воље, или себичног интереса противника, од онога, што се ослања и на свест и моралну снагу народа, и које ће бити и мора бити плод изтрајне борбе, ако се не лакоумно не баци у чељусти привремене непоспешне ситуације.

Г. Стратимировић говори о вођама, „који непознају они морални и материјални услова, који су за постижење извесни цели нужни“, и тим неке воће пред нашим светом осуђује, да не рекнемо оцрњује; а јели довољна познавања ти „морални и материјални средства“, дао он, који је, да годину 1848. прећутимо, хтео, да се у Шмерлингово време снага нашег народа за Шмерлингов државни строј заложи, кад је после пристао уз политику деаковске странке, да доцније пређе на опозицију, и сад опет стане на државно земљиште поравнања од г. 1867. Где је ту, некажемо субјективно, него објективно, свима разумљиво мерило и залога познавања „материјални и морални средстава, и — циљева и згодни „момената?“

Кад смо већ у речи, да рекнемо коју и о самом програму.

Г. Стратимировић меће начело програма признање целокупности „Св. Стеваневе“ круне. Као да нас ко пита за то признање. Но то признање као да шиба на нечије „непризнање.“ Чије? Нас истина мађарска преса тиме, наравно без доказа беди, Да л' јој „Србска политика“ хоће да повлађује? Ни ком основу? Међу тим „та целокупност“ има разни ступња, н. пр. у погледу крајева немађарски народности у Угарској, и према тројној краљевини. Како је где „С. П.“ разуме, незнамо.

Г. Стратимировић налази, да нагодба од год. 1867. „не одговара интересима целокупне монархије ни интересима нашим, ни славенства аустријског, ипак, научен *на готове чине обзирати се* прима за сад ту нагодбу задржавајући себи право по истоку рока такву ревизију те нагодбе искати, која ће подпуну равноправност свима народима обезбедити.“

Поњамо, да је г. Стратимировић у овој тачки био у теснацу. Не би се хтео влади, а не би народу, а на последку ни Чесима замерити. Сваком дакле по нешто. Неком засад, неком по „истоку рока“. То се зове „умереност“. Но г. Стратимировић сметуо је с ума, да он ту говори о програму и задатку јавног органа, а не као кандидат или члан сабора. Посланик наравно може ревизију по *истоку рока* искати, па и он међутим сваком приликом, одкривајући мане „нагодбе“, спрема јавно мишлење за ревизију, не би ли већина ревизији наклоњена, избрана била; јавни орган пак није везан за рок; он унапред спрема јавно мишлење за остварење свог програма, и ако се радини органи као и грађани морају владати по постојећим законима, ипак имају право и дужност, да законитим средствима отворено и у напред земљиште „ревизије“, или опозиције према постојећој нагодби заузму и бране.

Даље г. Стратимировић је заборавио, да *политична* „нагодба“ није везана за рок, него финансијска, а ваљда неравноправност није у том разумео, што се Цислитавци туже, да ми у земљама уг. круне саразмерно мање плаћамо за заједничке трошкове. Но ово ћемо одбити на погрешност превода програма са немачког на србски.

Долазећи на наше црквено-народно питање, г. Стратимировић називајући православну цркву „крепким стожером“ народности наше, вели, да ће се борити за одржање њене автономије и њеног достојанства. За одржање? Но одржавати се може оно, што постоји. Постоји ли данас та автономија наша? Но одбијамо и ово на погрешку у изразу, питање је, кога г. Стратимировић разуме под црквом? Јерархију, клир, или и народ? То је питање тим умесније, што госп. Стратимировић жели, да се „у цркви нашој реформе духу времена одговарајуће уведу, али *„кроз њу саму*, и у њеном *традицијоналном духу“*. Ко је дакле то: она сама? Синод, или црквено-народни сабор, или овај у толико, у колико онај допусти? Та око тога се и врзе распра између нас и клирикалаца. Ту је требао програм јасан бити. Шта значи то у *„традицијоналном* духу?“ Традиција је наша, да смо имали саборе на папиру, а јерархија да је по вољи управљала, и добрима управљати давала. Хоће ли г. Стратимировић ту традицију?

Знамо, да је г. Стратимировић био уз патријарха Маширевића, Кушевића, и т. д. у црквеној ствари — је ли и сад на томе путу?

Све да смо ми радикалци у цркви, као што бар на делу нисмо, јер би онда доста шта из *корена* покренули, ипак примећавамо, да ни радикалци, ни либералци нису *„дали* нашим непријатељима пожелану прилику, да се у нашу цркву мешају“ него су непријатељи *узели* себи ту прилику, и г. Стратимировић врло добро зна, да се ту није имао у виду тобожњи радикализам у цркви, него сасвим друго што, и да је тима непријатељима сам *организам* наши црквени обштина, епархијски органа, и конгреса у носу, ма каквим *традицијоналним* духом изпуњен био, и да се у том слажу наши ванњски непријатељи, који хоће наше разстројство, и они клирикалци, који би у својим подручијама ради самовласно, без народни органа радити. Voilá tout. То је све. Ту средине нема.

На којој би страни била „Србска Политика?“

Но кад г. Стратимировић „радикализму“ а не обести и плану непријатеље кривицу кризе приписује, знамо, на којој би страни био, све да нисмо давнашњи знанци.

Наше је уверење, да средња странка у црквено-народним стварима у нас не може успеха имати, док год абсолутна сила у виду кр. комесара стоји на нашем црквр.-народном земљишту. Но како му драго било, сумњамо, да ће се она око г. Стратимировића прикупити.

Г. Стратимировић вели напоследку, да ће се уредништво предати „журналисти, који је више година на пољу журналистике радио.“ У Новоме Саду јавна је тајна, да је то г. Нинковић, бивши уредник „Србобрана“. И тако би „Србска Политика“ била „Србобран redivivus“.

Познавајући прошлост „Србобрана“ још од Шмерлингови времена, зајиста не можемо разумети, шта значи она фраза: „да томе задатку може само независна журналистика одговорити, која се мушки брани противу сваког уплива, долазио он од *горе*, или од *доле*“.

Оволико рекосмо не конкуренције ради, јер наш лист не спада међу онаке, којима би нов лист са таким правцем конкуренцију правити могао, него да се оградимо противу нападаја, који су у огласу очевидно противу нас управљени.

ОБЕЛОДАЊЕНЕ ИНТРИГЕ.

Под овим насловом доноси чешки лист „Покрок“ овај чланак:

„Из Београда пишу нам с пријатељске стране, да се у једној брошири расправљају хрватски односаји, особито злогласна афера због меморандума. Брошира има докумената, који сведоче врло *кукавичко* поступање деаковачке партије. Ови су документи односе на господарење над Хрватском од стране мацарске партије, на средства за гоњење народне и снажење мацаронске партије; ово служи за најбољи доказ о томе, како искроно мислише Мацари о хрватском изравнању.

У пролеће о. г. предали су познати хрватски Мацарони *Крцивој* и *Херевојић* деаковом клубу у Пешти један меморандум, који је на министра-председника грофа Лоњаја управљен био и кога је Михалић преписао а Крцивој потписао. У овом се меморандуму захтевало ово:

I.

а.) Суспендовање Бедековићеве преске новеле и угњетавање опозиционих листова.

б.) Отпуст најмање педесеторице непоузданих званичника и замену на њихова места са поузданима.

в.) Судско гоњење оних посланика, који септембарски манифест издаше, и због тога нарушавања јавног мира, због повреде Њ. Величанства или велеиздаје, били они виновници, састављачи или ако су само га потписали.

г.) безусловно гоњење свећеника, који су непријатељи владн, без икаквог обзира на духовне власти.

д.) Предустројство јавних наставних завода и отпуст професора, који су непријатељским духом задахнути.

Што се тиче материјалне помоћи, то би се морало новој (енергичној Вакановићевој, којој је душа Раух влади знатне своте новаца и војништво ставити на расположење, и то:

а.) Најмање још 3 регименте инфантерије и 12 скадрона кавалијере; с овом би се војском хрватске вароши у опсадно стање ставити, особито Горњи Карловац, Вараждин и Крижевац, а раздели ти војнике по приватним становима; да би се тиме на тамошње грађане *спасоносна* пресија чинила.

б.) Најмање 100.000 ф., који су апсолутно нужни за преустројство унионистичке партије, за припрему око избора, за оснивање унионистичног листа и за оснивање задруге *тајних* агената.

Меморандум се овако свршује:

Ваша Преузвишености! Ово је у мом уверењу и уверењу свиколиких пријатеља Угарске једино средство и пут, којим се може Хрватска *ублажити*, и којим би се могло по Угарску повољно стање придобити, које је у овој срећној земљи за време Рауха владало. Можда ће Ваша Преузвишеност помислити, да ли је државнички, служити се оваковим безобзирним средствима, али ја се ипак слажем са знатним фиорентинским државником, који вели, да у политици није никакво средство штетно, ако само жељној политици води. А да ће горе наведена средства Хрватску до цели довести, за то јемчим ја и моји политични пријатељи и телом и душом. Ако примите ово јемство, то ћете *утврдити* Угарску за дуго, а у мени ћете имати искреног поштоватеља

Јулија Крцивоја.

Жедећи препоручиваше безусловно потпомагање униониста, на које кбуб следеће две резолуције доносе:

II.

„С обзиром на то, што се је политични положај у Хрвацкој од године дана само са свим променуо, и с обзиром на то, што садашња глава хрватској влади бан Коломон Бедековић за ову ситуацију никако дорастао није, одлучује сакупљена деакова партаја ово: Да министар председник одмах нужне кораке учини, те да горе поменутог бана са поште његове подигне и да управу над хрватском земаљском владом по жељи ондашње унионистичне партије повери у енергичне руке поменуте партије.“

III.

„С обзиром на то, што интереси Угарске захтевају, да се у Хрватској организује партија, која би угарској држави одана била, и с обзиром на то, што се такова партаја не налази у потпуном смислу, то одлучује уједињена деакова партаја: Да се министар-председник гроф Лоњаји позове, да нужна средства за оснивање такове партаје неодложно у руке преда Њ. П. барону Левину Рауху, и да изда истом барону Рауху нужно пуномоћство за повољно решење ове задаће.“

Деак главом узео је на се, да препоручи ове две резолуције председнику министарства.

ДОПИСИ.

= **У Банији** (*на св. Николу,*) И ми смо овде читали у пошт. листу вашем поздрав онај, којим је комесара Мајтењија поздравио арх. Анђелић, који је, као што сви знамо, г. 1864 на сабору нашем изјавио, да ће бранити црквене каноне, док је на њему русе главе. Црквене те каноне, који се толико потежу, ми овде нисмо имали прилике потанко проучити, па бисмо сваком оном врло захвални били, који би нам назначио, који од тих црквених канона прописује да онај, који заступа владику српског, управља по хотелима поздраве на велику господу мађарску, а да никад са амвона не поздравља свој народ србски. Бар ми овде никад не читасмо да је администратор бачке дијецезе кад год коју народу у цркви прозборио.

Кад смо читали поздрав Анђелићев, само се по себи разуме да смо читали и од поздрав Мајтењијев. У том одпоздраву упало нам је у очи нарочито оно место где комесар наводи, како су српски сабори, што су држани од год. 1861, до 1871, потрошили 140,000 ф. и како је то голема штета по народни фонд. Није нама г. комесару жао, нити нам може бити жао, што су народни заступници већајући о условима народног напретка потрошили 140,000 ф. већ је нама жао оног народног новца, што га ли на своје уживање потрошише митрополити, владике, архимандрити, игумани, намесници и т. д. Како су ова велика и мала господа, од како су са народним благом руковала, навешћемо као одговор на то питање исповест Србина једног и то Србина, који је био калуђер. Тај је калуђер покојни владика Платон. Он је као што је познато, г. 1864. у својој 75. години издао књижицу са насловом: „Приносъ родољубивихъ мисли на жертвеникъ народнога напредка“ која се може сматрати као исповест старог владике пред смрт, судећи по првим речима предговора те књижице; „Грѣшникъ, кой свое грѣхе отъ Доховника свога, и болникъ, кой предъ Лѣкарем болѣстъ свою — было то изъ стыда или изъ кога му драго другога повода — таи, крые, онай са своимъ душевнымъ, а овай са своимъ тѣлесвымъ исцѣлѣѣмъ не мысли осбыльски, но самъ себе баца іошт' у већу опасностъ, бѣду, неволю и несрећу.

Увѣренъ о томъ имао самъ у предстоећой књижицы єдну само чисту и сушту истину предъ очима, свуда се ће твердо држећи.“

На петој страни тог предговора читамо од речи до речи ове страховите доказе економисања калуђерског, које би Анђелић и његова трупа рад овековечити: — За дивно чудо мора свакоме быти, кой зна какву є безотвѣтну судбу преживила знатна масса Тупина, народу нашему тестаментално оставлѣна: — кой зна, како и куд' су отъ времена Епископа Іосифа Путника пролазили фундаціонални новцы за Пакрачке народне школе; — кой зна, да є Соборъ Народный отъ год, 1769, у Сосѣданию своемъ 15. Іуніа држаномъ у Протоколу своемъ овако намъ записано оставіо: Епіскопа Темишварскога (Викентіа Іовановичъ Видакъ) процессъ пертрактіратъ, и нашло се уєдно у рачуну, да є Епископъ Темишварскій за 8. година отъ своєя Епархіи узео 367000 ф. такожде и єго Протодіаконъ да иматъ у Темишвару на інтерессу выше отъ 10000 ф. а у сосѣданію отъ 19. Авг. стои овако: „Славонскій Епископъ (Арсеній Радивоевичъ) со Архіепіскопомъ у погодби за епархію обѣшталъ 6000 ф. на кое Епіскопъ отговорилъ тако: Я не имамъ откуд' платити, зашто ми є Архіепископъ отъ мое епархіе узео Осѣчко полѣ и найболѣ село Будимце;“ — кой зна, како су се дужници Народнога фонда за припадајуће годишње інтерессе нерѣдко по 20—30 година безъ сваке ексекуције на грдну штету фонда исчекивали и трпили; — кой зна, да су массе Епіскопске по 10—20 година' нерасправлѣне повлачилесе; — кой зна — и пр. и пр. и пр.“

„Овима и тима подобнима врло многима, на непрегледну пагубу наших народних ствари дивним начином тако дуго трајућима немарностима мора се — вели даље владика Платон — енергично на пут стати.“ Слава спомену твоме Платоне! И ми с тобом велимо, да је већ време, да се енергично стане на пут немарностима, које већ скоро два столећа трају, и напредовање драгог Српства нашег заустављају.

Из Босне. — Пријатељи Дионисини пронеше скоро глас, да Дионисије иде из Стамбола као владика за зворничку епархију. Али то није истина. Ми са поуздане стране знамо, да је велики везир наредио, да се Дионисији не смије дати епархија, ни на каквом мјесту у Босни. Него је опет, веле, истина да долази, али не да попује, него да купи заоставши дуг од пријашњих година. На сваки начин, његов долазак није без икакве уједурме са патријаршијом, нити је истина да он дуга ради долази овамо. Дуг и без њега купи његов већил владика Данило, који се са куплењем занимао, одкако је Дионисије уклоњен из Босне. Ми чујемо, да он највише долази тога ради, да под фирмом куплења дуга, сам привољава народ, да га овај за владику прими. Него нека се не узда у то. Народ га са свег срца мрзи, поред свег тог што га његови апостоли проте: Стојан из Жабара и Дико из Бјељина са одушевлењем препоручују народу, спремају му дочек и шаљу по 70 дуката на путни трошак. Дионисије се потпуно увјерио, да његови присталица бјеше мало, када се ту скоро даваше глас за њега у овој истој епархији, па ако је у ствари, да он долази у име привољевања народа к себи, зашто се прије тога не сјети, да сваки онај, који је давао свој глас против његова долазка пред другим и њему самом *кадар је казати у очи да га не трпи.* Прије дакле то учинити него пристати уз њега и дати му своје повјерење.

Нека Дионисије иде, народ и свештенство зна шта ће чинити са њим и свима онима, који га хоће. А шта да кажемо за патријаршију? Од преклане, одкако је народ прихватио руком за прну дионисијеву мантију и почео га вући на границу Босне, није престајало патријаршино наваљивање на народ час на један, час на други крај Босне и тамо ђе Дионисије бјеше и не бјеше, с тим, да га народ опет за владику прими. Народ се тим наваљивањем које посредно, које непосредно одупираше, па најзад, телеграфским депешама молио је царску владу да се та погрда не шаље. До душе. влада ево и данас томе на путу стоји, но гле *„свете патријаршије“, светих грчких отаца и прастаца* шта чине!

Света патријаршијо, пази добро шта чиниш, немој и ти изрећи ону будаласту догму твоје непогрешивости као папа, што год чиниш, да је право и умјестно. Ваш рафинирани цинцарлук, свети отци, који продаје људе за паре, народу је на врх тјемена изишао. Царска влада и сви, који можете задрмати великим црним грчко-калуђерским камилавкама у Цариграду, будите народу на руци. Народ је пун туге и плача и без туге на грчке изјелице. Будите му на руци, народ већ више нема суза, што их је било, пуштене су на хиљаде изјелица онакви, као што је Дионисије. Дионисија народ не ће.

Дионисије! ако те ово писмо нађе неђе у путу, слободно се врати, овамо немаш куда, сва су врата од тебе затворена, па ће те скоро и врата двојице познатих прота изневјерити.

Овако те ми поздрављамо.

☐ **Петроград** 1. дец. — Нема неколико месеци, како овамо дођох, но већ се уверих, да су Мађари и овде наши непријатељи. Ево вам факта, о коме сам ових дана дознао. Један од наших Срба свршио је ове године *кадетску школу* и то као превасходан ученик и по наукама и по владању, но ђенерао 37. пешачке дивизије све је могуће чинио, да не би наш ваљани брат Србин постао официром, ма да ни најмањег повода к овоме поступку није имао. Но ја велим ђенерао није имао повода, доста је то, што је Србин, а ђенерао католик Мађар, што му и име (Ченгери) сведочи. Србин овај млади, видећи сирома, где му се ни кривом ни дужном јама копа, напише тужбу вишој власти, но ђенерао Мађар умеде је непропустити, а на молбу других сагласи се и пошаље војеном министарству атестат о окончању курза брата Србина, те тако Србин постане официром, но ђенерао-Мађар, где год види Србина тога, одма га каштигује, ма да никакве кривице не може да нађе. Не знам, шта је намеран да чини овај сирома Србин, да се нечувеног тиранства ђенерал-Мађара опрости, но чудно је и дивно, како се ђенерао-Мађар може тако гађити у престолници Русије. Истина, о овоме још ништа не зна војени министар, но знајући да се „Застава“ налази у овдашњем министарству и у „публичној императорској библиотеки“ латих се предати јавности ово чудо 19. века, надајући се, да ће овим путем доћи до министра и да ће он умети спрати ову грдну ђагу с руске владе, јер ово још не беше у престолници Русије.

НОВИ САД По „Народу“ саопштавамо ток патронатске седнице од понедељника. „Патронат овдашње гимназије држао је у понедељник своју седницу. У овој је између других административних послова дошао на ред и допис преуз. администратора патријаршије о начину дописивања са патронатом, и пријави истога о том, да је уг. министарство просвете њему обзнанило, да се све што патронат има министарству јављати, преко администратора патријаршије шиље. Садржај ових дописа приобштили смо ми у последњем броју овога листа. Ми ћемо овај одношај учинити предметом особите разправе, сад ћемо у кратко казати, шта је патронат закључио. Што се обћења с министарством тиче, ту ће се Њ. Преузвишеност, г. администратора потријаршије замолити, да достави одпис министарски по пуном садржају патронату, на ће се онда донети решење. Што се обћења администратор патријаршије са патронатом тиче, ту је закључено, да се остане при првој изјави, и да се то Њ. Преузвишености до знања достави. У осталом да се и то изјави, да ће патронатски чланови радо видити Њ. Преузвишеност као заменика свог председника у својој средини на председничкој столици, нека дакле изволи тим заменичким правом послужити се. Што се г. Анђелића, именованог епископа бачког тиче, ако се бачким владиком сматра, стоји му место у патронату отворено, и то или као члану кад архиепископ председава, или као заменику председника кад овај није у седници. Чланови патроната нити хоће нити могу припадајуће му право као епископу бачком дирати. Али председник патроната са патронатом посредством дописа и одписа преко треће руке општи. То би било против законитог устава патроната, тим би се порушио наравни одношај између председника патронатског и патронатског тела, тим би се деловање патроната пренело из седнице у президијум, а то је баш противно штатуту патронатском и намери из које је патронат установљен.“

СРПСКО НАР. ПОЗОРИШТЕ.

НЕДЕЉНИ РЕД ПОЗОРИШНИ ПРЕДСТАВА.

У суботу 16. децембра *први пут*: **„Дона Дијана“**. Шаљива игра у 5 чинова, од Морета, по преради К. А. Вестовој превео Милорад П. Шапчанин.

У недељу 17. децембра: **„Војнички бегунац“**. Позоришна игра у 3 чина, од Е. Сиглигетије, посрбио Рада Стратимировић.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

Код госпође *Ане* удовице *Вука Стеф. Караџића* у Бечу (Landstrasse, Marokanergasse Nr. 3). има на продају, за готове новце или „per Nachnahme“, ових књига:

1) **Српски рјечник**, по 8 фор.;

2) **Deutsch-serbisches Wörterbuch**, по 1 фор. 50 нов.;

3) **Срп. нар. пјесме**, књига IV. и V., заједно 5 фор., свака за се 3 фор.;

4) **Српске нар. приповијетке**, 2-го издање, 1 фор. 50 нов.;

5) **Живот и обичаји срп. народа**, 1 ф. 50 н.;

6) **Примјери српско-славенскога језика**, 1 фор. 50 нов.;

7) **Нови завјет**, прво издање (1847.) *са предговором*, 2 фор.

Изишао је из штампе

ПОЛАЖЕНИК
КАЛЕНДАР
ЗА ПРОСТУ ГОДИНУ
1873.

Цена 20 новч. ком., на више 10% рабат. Ко прода или купи 100 комада, добија 25% рабат.

Г. Г. комисијонарима, који су се до јако пријавили, послали смо „Полаженика“ првом поштом. А ко би још желео да му „Полаженик“ до божића стигне, нека се изволи што пре јавити „срп. нар. задружној штампарији“ у Н. Сад, која ће сваку наручбину с места обавити.

ЧЕСТИТКА ЗА РАЗНОСАЧЕ ПИСАМА

ПОСТИЛИОН

(Незнам постили он, ал гледајте, господо и браћо да не морам постити ја).

1873.

Мото:

Мото сам ја доста од јутра до мрака
Ево мотам и сад кроз триста сокака
Мотаћу и од сад, нико ме не штеди,
Али да л' то штогод и за кесу вреди?!

ХУМОРАН РЕТУР-РЕЦЕПИС

ОД УМОРНОГ ПИСМОНОШЕ

ПУНОНАДЕЖДНОГ ЈУНОШЕ,

изишао је пре неки дан из штампе и може се добити на више комад по 5 новч. Наручбине са стране ваља одмах писмом или телеграмом упутити: „српској народној задружној штампарији“ у Нови Сад, која ће се старати да сваком поручиоцу стигну књиге до онога дана кад му затребају.

ТРГОВИНА И ОБРТНОСТ.

(Шипуш и друг.) **Сисак** 9. дец. Шенично пословање не може овећи замај узети, докле нови привоза не добијемо на које сада у овом зимном добу ни рачунати не можемо. За сада имамо у складишту само слабије врсте, које наши млинари не радо узимају, али чини нам се да није време далеко — те ће и ове врсти добре купце налицити. Ми бележимо.

Бечка пшеница 85—85 *ф.* 6 ф. 90 н.

Потиску пшеницу 80—82 *ф.* 6 ф. 95. н.

Панчевачка стара 79—86 *ф.* 5 ф. 00—4

Кукуруз стари продаваt је маленкост по 3 ф. 20—25 нова банацка тражена је но нема је закључци за пролеће ознаком само банацку робу достављати могли ти се по 3.34 86 *ф.* продати.

Јечам прост 70 *ф.* 5 ф. 2 ф. 10—15 н.

Зоби банацке продато је 2000 центи по 2 ф. 98 н, у складишту немамо исте много. — Босна није ништа доважала.

ОГЛАСИ.

НАТЈЕЧАЈ.

Код варошког магистрата у Петроварадину испражњено је мјесто повереника сигурности, а за филиално мјесто Буковац мјесто биљежника.

Првим мјестом скопчана је годишња плаћа од 500 ф. а. вр. а другим годишња плаћа од 400 а. вр.; осим дотичне плаће још и слободан стан за свако мјесто.

Натјецатељи за наведена мјеста, нека своје молбенице до 15. Јануара градском поглаварству припошаљу, те докажу, да су њемачком и хрватском језику у ријечи и писму подпуно вјешти, те довољна знања у полицајној и административној струци посједују.

2—3 **Градско поглаварство у Петроварадину.**

ОГЛАС.

Подписани жели своје две уједно лежеће куће! сваку засебно или обе заједно добровољно продати.

Исте куће јесу у Старом Вуковару на најглавнијем месту пијаце, пружене у два сокака. Због великог простора, способне за сваку врсту трговине, а особито за каквову фабрику и житну трговину.

Ко би жељу имао једну или обе куће купити, нека се на мене обрати.

1—3 **Александер Димитријевић.**

ОГЛАС.

На продају велико имање „Балатун“ ада украј Дрине на утоку у Саву до Раче. (окр. Шабачког)

Исто имање оглашено је прошле године у новинама „Застави“ и „Панчевцу“ за продају, а сад ће се продати јавно „ко да више“ на месту 15 Марта 1873. год. ако се дотле непријави какви повољан купац.

Опет се јавља ради знања, да исто имање описује с једне стране река Јордан, а с друге Дрина и има орнице 322 ланца, под шумом јагњидовом 22. ланца, под шибом и пашом 172. ланца и 30. ланаца под чистим дринским шљунком. Сваки се ланац рачуни по 1600. □. хвати. — Инжинирски план и судска тапија или уверење о сопствености, показа ће се сваком, и купцу дати и судски утврдити га.

У Пожаревцу 5. Децембра 1872.

2—5 **Јован Милинковић.**

ОПОМЕНА.

Почем је рок протекао на опомену моју, на коју се гг. дужници бивше мушке кројачке задруге „Базара“ подписали, али до данас одазвали нису, умољавам исте поновљено, да се због тог потраживања у смислу наведене опомене, са мојим заступником г. сп. Теодосијем Поповићом (књиговођом старе штедионице) што пре споразуму, јер по истечењу даљи осам дана, принуђена ћу бити све заостале дужнике неотложно суду предати.

У Новоме Саду 12. децембра 1872.

1—2 **Милица Поповић.**

НАЈУДЕСНИЈЕ ЗА БОЖИЋНИ И НОВОГОДИШЊИ ПОКЛОН.
ДОБРО И ЈЕФТИНО!

Л. ВАЈНБЕРГЕР,

грађ. сајџија,

у Бечу, Stadt, Naglergasse 14,

препоручује своје велико стовариште сваковрсних добрих сатова уз двогодишњу гаранцију.

Сви џепни сатови најбољег су квалитета, опробани од ц. кр. уреда за пунцирање.

Сребрн	цилиндер-сат са 5 камена . . пор.	9—12
	са златним окрајком за скакање „	12—13
„	таки исти за госпође . . . . „	12—14
„	таки исти са двоструким заклопцем „	14—16
„	таки исти са кристалним стаклом „	14—16
„	прави инглиски анкер-сат . . . „	16—19
„	таки исти са двоструким поклопцем „	18—21
„	таки исти са кристао-стаклом . . „	17—21
„	таки исти са двоструким поклопцем „	20—24
„	анкер-ремонтоар, отвара се баш на колутику . . . . . „	29—34
„	таки исти са двоструким поклопцем и кристао-стаклом . . . . . „	32—38
Златан	врло фини сат за госпође, злато № 3, рубина 4 . . . . . „	22—28
„	таки исти саватлејисан . . . . „	27—31
	сат за госпође са кристао-стаклом „	30—33
„	таки исти, финији . . . . . „	36—44
„	сат за госпође са двоструким поклопцер . . . . . „	40—45
„	таки исти саветлејисан . . . . „	50—64
„	анкер-сат за госпође са 15 рубина „	36—45
„	таки исти са двостр. поклопцем . „	40—54
„	„ „ „ кристао стаклом . . „	55—60
„	„ „ „ врло лепом сликом, савлатејисан . . . . . „	58—65
„	ремонтоор-сат од 70, 80, 90—100 фор.	
„	таки исти са двоструким заклопцем 90, 110, 120, до 140 фор.	

Раденички и ловачки ремонтоар-сат у талми-злату 14 фор. и више.

Најновији паришки гвоздени сатови, иду 8 дана, за ателијере, комтоаре и кухиње, од 8 до 14 фор.

Сребрни и од талми-злата ланци од 1 фор. више.

Будилници сатови од сваке врсте, од 5 фор. 50 н. више.

Паришки сатови заједно с ланцем 1 ф. 50 н. до 2 фор.

Сатови са шеталицом из своје сопствене радијонице, сваки дан да се навлаче, од 10—12 фор.

Да се сваки 8 дана навлаче, од 16—22 фор.

Таки исти, који избијају сахате и по сахата, од 3—35 ф.

Таки исти који избијају четврте сахата и понављају, од 48 до 65 фор.

Месечни регулатор, 28—36 фор.

Поправке за 1 дор. и 2 године гаранције.

Наручбине за готов новац или с платом у наточ (gegen Nachnahme) извршују се најтачније. — Што не конвенира, то се прима у измену.

Особита препорука! Сви моји сатови од најбољег су квалитета, и на то, молим, нека се узме особит обзир. 3—15

ПЛАТНО ОД КОСТОБОЉЕ

ОПРОБАНО И ПРИПОЗНАТО

од првих лечничких зборова у Немачкој, и због своје особите лековитости повлашћено од некад вис. ц. и кр. намесништва у Угарској.

ЗАВОЈИМА ОД ОВОГ ПЛАТНА лече се од костобоље, од севања по телу (ревматизма), кад кога секне у крсти (хексеншус), од црвена ветра (ротлауф), кад ухвати грч у руку или ногу, и у опште од грчева у жилах, од костобоље у глави, од разноврсних отока, кад ко што угане, од пробадања — и у сваком овом случају **поуздано с успехом**.

ЦЕНА ЈЕ ПАКЕТУ с упутством како се лечи **1 фор. 5 нов.** аустр. вред. предвостручеством за теже болове **2 фор. 10 нов.** аустр. вр. пакет.

Уз то се препоручује на гласу

ПАРИСКИ ОПШТИ МЕЛЕМ (ФЛАСТЕР)

за сваке ране и прозеб (кад промрзну ноге и од жуљева).

ЦЕНА је теглици с упутством заједно **35 новчића**.

Добити се може у **Новом Саду** у трговини **Стевана Ратковића** и у апотеци **К. Б. Грозингера**. У Панчеву код **Фрање Тантнера**.

1—3

КАРТА ДОПИСНА.

Г. Јосифу пл. Тереку, апотекару у Пешти.

Нисам пријатељ потајних лекарија — те приморан големим боловима ревматичким, лечих се **платном од костобоље**, које ми похвалише — с најбољим успехом.

Са захвалношћу препоручујем ја то сваком, ком би затребало.

Молим, пошљите ми 2 комада у наплату на пошти, на рим. католичко званије парохијско у Очови, у солској вармеђи, на последњу пошту: Наћ-Салатна.

У Липто-Хибе-ју 12. марта 1871. **И. и И.**

СРПСКА ЗАДРУГА
ЗА МЕЂУСОБНО ПОМАГАЊЕ И ШТЕДЊУ
У Н. САДУ

које су основна правила (статути) одпустом в. министарства од бр. одобрена и које досадања главнина већ 50000 ф. износи, овим до општег знања доноси да улоге на 7% камате прима, који ће се улози и то:

Од 1 до 50 ф. без отказа
„ 50—100 ф. на отказ од 8 дана
„ 100—500 ф. „ „ „ 15 „
„ 500—1000 „ „ „ 30 „

или по нагодби са улагачем тачно исплаћивати.

У Новом Саду 16. децембра 1872.

2—3 **Одбор.**

„СЛАВИЈА“

УЗАЈАМНО ОСИГУРАВАЈУЋА ПРАШКА БАНКА,

даје овим п. н. штованом општинству јавно на знање, да је господину **Іовану Чирићу из Панчева** у своје време подељену пуномоћ данашњим даном изван крепости ставила; те исти више овлашћен није за нас нити новаца примати, нити какав други посао, којим се наша банка бави, склапати.

У Љубљани 20. дец. 1872.

1—2 **Ј. Кристан** с. р.

РАДИ ЗГОТОВЉАВАЊА

РУМА, ШЉИВОВИЦЕ, КОМОВИЦЕ
И ЛИКЕРА

препоручујем признато најбоље и опробане

ЕСЕНЦИЈЕ РУМА, ШЉИВОВИЦЕ И КОМОВИЦЕ,

КАО И ЕТЕРИЧКА УЉА,

које се све добити може у опште-познатој творници етеричких есенција

ЈАКОБА РИПЕР-А,

Беч, II. Bezirk, untere Donaustrasse 31.

Ценовник се шиље бесплатно. Упутства употребе шиљу се на захтевање. Налози ће се „per Nachnahme“ ефектуирати за најкраће време. 13—15

ДО 100

БИЛИЈАРА

нови од 200 до 500 фор. а на којима се већ играло од 100 до 200 фор.

ВИШЕ СТОТИНА КЕ-ОВА

од 1 фор. 50 нов. до 6 фор.

БИЛИЈАРСКИ КУГЛИ

и свију други ствари за билијар, може се свагда добити у стовариштu код

ЈОВАНА КНИЛА,

ц. кр. скључ. прив. билијара фабриканат
Wien Rossaurthe Löwengasse Nro. 5.

4—6

СТОВАРИШТЕ БРАШНА

ПЕШТАНСКОГ МЛИНА НА ВАЉКЕ У НОВОМЕ САДУ.

Пештански млин на ваљке само најболе банатско и столно-београдско жито, и то суво са олучним ваљком хладно меље, с тога је тако брашно без песка и земље, није изложено квару, и много је издашније него ма које друго парни млина или воденица, каменом млевено брашно.

У то име част нам је таково брашно као најбољи производ поштованој п. н. публици препоручити.

Може се добити на мало и у велико.

Стовариште је у кући г. Чавића на пијаци бр. 860.

Част нам је препоручити и наше, за продају у малом и у великом добро снабдевено стовариште енглеског и потендорфског памука за ткање и плетиво, у кући г. Стратимировића у дунавској улици.

С поштовањем

1—5 **НАТОШЕВИЋ и ЧАВИЋ.**

СРБИ БРАЋО!

По жељи 10.000 Срба, што у Бечу живе, отворили смо већ од годину дана велику уређену трговачку радњу, из које се све, што се као роба на пазару замислити може, по фабричној цени, т. ј. по оној цени, по коју и ми ту робу из фабрика добијамо, дакле без перцентне приде добити може. Трговци као и нетрговци, могу се у свако доба с највећим поуздањем на нас обратити, ако желе разноврсне робе, коју напоменусмо, од најбољег квалитета и по најмањој цени код нас куповати. —

ПРОТИВ КОЛЕРЕ И ДРУГИХ БОЛЕСТИ НУЖНО ЈЕ ДОБРО ЗИМСКО ОДЕЛО. КАО:

- За одржање здравља, добрих вунених кошуља, што се под обичном кошуљом носе, ком. 86 н, 1 ф. 19 н. 1 ф. 54 н. најфинијих 1 фор. 85 нов. до 2 фор. 43 н.
- За одржање здравља, јаких и добрих вунених гаћа за господу пар по 98 нов. 1 ф. 29 н. најфинији 1 ф. 86 н. — 2 ф. 40 н.
- За одржање здравља, јаких мушких чарапа, пар 15 н. 27 н. 38 н. 47 н. 60 н.
- За одржање здравља, вунених јаких кошуља за госпође, комад по 1 ф. 26 н. 1 ф. 59 н. 1 ф. 84 н.
- За одржање здравља, јаких женских гаћа, ком. по 2 ф. 48 н.
- За одржање здравља, женских јаких чарапа, пар по 16 н. 29 н. 46 н. 60 н.
- Берлински марама на главу и на врат, најфинија сорта, комад по 1 ф. 52 н. најф. 2 ф. 48 н.

ЕНГЛЕСКИХ БРИЈАЧИЦА, КАШИКА, НОЖЕВА. ВИЉУШАКА И Т. Д.

- Бријачица финих, комад по 37 54 н. најфинијих 84 н. 1 ф. 40 н.
- Лепих асталских кашика као од сребра, туце 75 н. 90 н.; малих кашичица за каву 48 н.
- Једна чинија за чорбу 48 н., чинија за млеко 37 н., најфинијих кухињских ножева по 26, 48, 65 н.
- Ножева, виљушака туцет од 24 ком. 1 ф. 70 н. 2 ф. 95 н., најфинијих 4 ф. 80 н. 5 ф. 95 н.
- Финих кожића за џеп за 24 н. 38 н. 53 н.
- Финих ножица (маказа) за 14 в. 23 н. 36 н., најфинијих 47 н. 60 н.
- Паришких сатова са ланцима, врло красних и врло добрих, са гаранцијом, комад 1 ф. 10 н. 1 ф. 54 н. 1 ф. 80 н. врло финих 3 ф. 5 ф. 87 н. 4 ф. 90 н. до 5 ф. 65 н.
- Прекрасних чивилука (рафова) за хаљине (јеленски рогови, срнеће ноге). са 7 зуба 68 н. 87 н. Врло велике и врло фине 2 фор. 25 н.
- Великих, финих огледала, што се на зид вешају по 1 ф. 80 н. 2 ф. 98 н.
- Удесних и прекрасних бурмутица, (табакера) за турски дуван од пакфона, комад по 35 н. 42 н. 66 н. финих од коже 64 н. 1 ф. 24 н. 1 ф. 86 н. 2 ф. 23 н. са вепарским зубима, ком. по 43 н.
- Ланаца за сат, као од злата комад по 48 н. 61 н. 83 нов. — 1 фор. — 1 фор. 22 нов. најфинијих 1 фор. 83 н. 2 фор. 25 нов. великих на врат 1 фор. 20 н. 1 фор. 74 н. 2 фор. 96 нов. 3 ф. 28 н.
- Врло удесних и красних цукрењача (Zuckerdosen), што се затварају ком. по 40 н. 64 н. 88 н. врло финих 1 фор. 49 н. 1 фор. 72 нов. са финим кљештицама, којима се шећер вади 1 фор. 77 н.
- Златног прстења, са недрагим камењем 80 н. 9 ф. 5 н. врло финим 1 ф. 54 н. до 2 ф. 10 н.

Поред хиљадама других далеко финијих, удеснијих и јефтинијих предмета, што се (код нас) сваки дан по Post-Nachnahme уредно добити може; у Србију шиљемо само, кад нам се износ на ову страну пошље.

СРБИ БРАЋО!

Молимо да нам се чисто и разговетно адресује, и то овако:

SERBISCHER BAZAR von ČECH und KMENT,

3—6 Wien, Mariahilferstrasse Nr. 71. A.

Властник, и издаватељ др. Свет. Милетић. Одговорни уредник Јован Бошковић. Српска народна задружна штампарија.